לא צריכא אע"ג דמצר ליה מצרים אבראי. מספקא לר"י בישיבה מי אמרינן נמי מצרים הרחיב לו [6] ממשנה ישירה או שמא דוקא בחדר דתשמיש אחרינא הוא כדאמר הכא אבל יציע קנה: **אלא** דקרו לה לבירה נמי בית. פי' ריב"ם אלא דכולי עלמא כשמזכירין בית סתם כל הבירה משמע [5] וכשרוצין (ה) להשמיר בית אחד בלא בירה צריכין לפרש ולומר בית אחד בלא בירה אי אומר מ"ש אפי' לא מצר מצרים החיצונים כולה זבין ליה ומתוך לשון הקונטרס משמע נמי שרוצה לפרש כן ולפי' זה הא דכתיב בכל הספרים לבירה נמי בית היינו כמו שקורין לבירה בירה קורין נמי לבירה בית וקשה לר"י דמ"כ ה"ל לשנויי לא צריכא דקרו נמי לבית בית וקרו כולי עלמא לבית בית ולבירה בית ואמאי איצטריך למימר דאיכא דקרו לבירה בירה פי' ולא בית ואיכא נמי דקרו לבירה בית ונראה לר"י דה"פ ואלא דקרו לבירה נמי בית כמו שקורין לבית בית כוליה זבין ליה כיון דמצר לו מצרים החיצונים ובתר הכי משני דלאו כולי עלמא קרו לבירה בית אלא איכא דקרו לבירה בירה ולא בית: **שמע** מינה שיורי שייר. ופ"ת ונימא הדמים מודיעים דקאמר ר' יהודה גבי מכר לו את הלמד בהמוכר את הספינה (לקמן דף עז:) הדבר ידוע שאין הלמד שוה מאתים כו' ה"נ נימא הדבר ידוע שאין הבית שוה כל כך אלא כל הבירה קאמר וי"ל דהכא כרבנן דר' יהודה דאמרי אין הדמים רואים והיא דרש המוכר פירות (לקמן דף נא.) דפריך וניחוז אי דמי רבא לרבא נפרש כשגגיע שם בע"ה ועוד אומר ר"י דשמעתין אתיא אפי' כר' יהודה דגבי קרקע לא שייכא הודעת דמים דפעמים קונה אדם קרקע הרבה יותר ממה שהיא שוה כדאמר בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף לא:) ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי כו' הוו ליה תרי אפדני זבן חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בע"ח וטרפה לחדא מינייהו הדר קא ערים לאידך שקל אלפא זוזי ואמר ליה אי שוית לך באלפא זוזא לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואיסתלק ומה שפירש רבינו שמואל דלא שייך בקרקע הודעת דמים משום דאין אומאה בקרקעות אין נראה לר"י דזה אינו בשביל שהוה יותר דהא הקדשות ועבדים נמי אין להם אומאה אלא גזירת הכתוב הוא ושייך שפיר הודעת דמים ועוד דהא ביטול מקח יש להן: **ארעתא** תרתי משמע. והא דאמר בהשואל (ב"מ דף קג. ושם ד"ה פרדסי) האי מאן דמשאיל מרא לחבריה למירקב ביה פרדסי רפיק ביה כל פרדסי דאית ליה ולא אמר פרדסי תרתי משמע התם דרך הוא שמשאיל לו לכל מה שצריך אבל הכא בשביל שימכור אדם שתי שדות לא ימכור כל שדותיו וי"מ דהתם יד המשאיל על התחתונה דשואל מוחזק אבל הכא יד שהמוכר מוחזק ואין נראה לר"י דהתם נמי הואיל וסופה לחזור לבעליה הוי משאיל מוחזק כדאמר רב נחמן (שם דף קב:) קרקע בחזקת בעליה עומדת הואיל וסופה לחזור לבעליה ואין לומר דיש לחלק בין קרקע למטלטלין דאין חזקת השוכר משובה בקרקע כמו במטלטלין כדאשכחן (לקמן דף נב.) גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאזלי בתר מוחזק במעות עתה אף על פי שתחלה היו של לוקח ולא אמרינן בחזקת בעליה דראשונים קיימא דאין נראה לחלק דהא מיירי התם רב נחמן אפילו בא בסוף החדש שנגמרה חזקתו שדר בה אפילו הכי מוקמן בחזקת בעליה וכן בהמקבל (ב"מ קי.) מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש פירות בחזקת אוכליהן ופריך אמאי לא מוקמן בחזקת בעליה אף על פי שהפירות כבר אכלן מלוה אם כן לא הוי טעמא משום דחזקת קרקע גרועה אלא משום דסופה לחזור וריב"ס מחלק בין פרדסי לארעתא וה"נ אי אמר מקרקעי הוי אמר כל הקרקעות שיש לו כדמוכח לקמן נמי שמא (דף קמח:) ואי

לא צריכא אדאע"ג דמצר ליה מצרים אבראי כדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה המוכר בית לחבירו בבירה גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחיב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לבית בית ולבירה בירה פשיטא בית זבין ליה בירה לא זבין ליה אלא דלבירה נמי קרו לה בית כוליה זבין ליה לא צריכא דרובא קרו ליה לבית בית לבירה בירה ואיכא נמי דלבירה קרו ליה בית מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב ולא שיירית בזביני אלין ולא כתב שמע מינה שיורי שייר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחיב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לשדה שדה ולבקעה בקעה פשיטא שדה זבין ליה בקעה לא זבין ליה ואלא דלבקעה נמי קרו לה שדה כוליה זבין ליה לא צריכא דאיכא דלשדה קרו ליה שדה ולבקעה בקעה ואיכא נמי דלבקעה קרו לה שדה מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב ליה לא שיירית בזביני אלין קדמי כלום ולא כתב ליה שמע מינה שיורי שייר וצריכא דאי אשמעינן בית משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל בקעה דכולה חדא תשמישתא היא אימא כוליה זבין ליה ואי אשמעינן בקעה משום דלא הוה ליה למימצר ליה אבל בית דהוה ליה למימצר ליה ולא מצר ליה כוליה זבין ליה צריכא כמאן אזלא הא דאמר רב מרי (בריה) דבת שמואל (בר שילת) משמיה דאביי האי מאן דמזבני ליה מידי לחבריה צריך למכתב ליה לא שיירית בזביני אלין קדמי כלום כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבוה ההוא דא"ל לחבריה ארעא דבי חייא מזבננא לך הואי ליה תרתי ארעתא דהוה מתקרין דבי חייא אמר רב אשי חדא אמר ליה תרתי לא א"ל ואי א"ל ארעתא (ג) סתמא מיעוט ארעתא שתים ואי א"ל כל ארעתא כל ארעתא דאית ליה לבר מבוסתני ופרדיסי ואי א"ל זיהרא אפי' (ג) בי בוסתני ופרדיסי לבר מבתי ועבדי ואי

לא צריכא. למימרא לא מכר את החדר אלא (ד) דמצר לו מוכר לצוקת בשטר מכירה מצרים חיצונים שחוץ לחדר דקד"א מכר את החדר שהרי בתוך המצרים הוא קמ"ל מתני' דלא מכר אלא בית והאי דמצר חוץ לחדר וכתב ביתו של פלוני מן המערב מצרים הרחיב לו: **כדרב נחמן.** שלא ידע לפרש ולומר חדר שלי הוא ממערבו של בית דאין זה מצר הניכר לאנשי העיר והלכך כתב מצרים הניכרים: (ד) **בבירה גדולה.** בית גדול הוא ופתוחין לו בתים סביבותיו ואין הבירה עשויה לתשמיש אלא ליישיבה והילון בני הבתים והכל בית אחד הוא כדכתיב הבירה אשר הכינותי (דה"א כט): **המוכר בית לחבירו.** וכגון שהיה עומד באחד מבתי הבירה ואמר לו בית זה אני מוכר לך: **כוליה זבין ליה.** דכיון דליכא דקרו לבית בית ולבירה בירה אלא כולה ביחד מיקריא בית איהו בית זבין ליה וקנה הכל: **דאיכא דקרו לבית.** שבבירה בית ולבירה עצמה קרו בירה: **מהו דתימא.** כיון דמצר ליה מילרי בראי וכולה מיקריא בית כולה זבין ליה: **קמ"ל.** רב נחמן דלא אמרינן הכי: **משום דהוה ליה למכתב.** למוכר ולא שיירית בזביני אלין שבתוך מרנעה המצרים קדמי כלום שהרי כך תיקנו חכמים לכתוב בשביל שיש בני אדם שמרחיבין המצרים בשטר המכירה ואינם מוכרים כל מה שבתוך המצרים ואיהו לא כתב ליה ש"מ כו': **בבקעה גדולה.** שיש בה שדות הרבה והן שלו וכגון שהיה עומד באחד מן השדות ואמר לו שדי זו אני מוכר לך. והדמים מודיעין ליכא למימר לא גבי בירה ולא גבי בקעה דהא אין אומאה לקרקעות (ה): **וצריכא.** לאשמעינן גבי בירה ובקעה דמצרים הרחיב לו: **משום דהא תשמישתא לחוד הוא.** בית ובירה אין תשמישן שוה לפיכך אין בירה בכלל בית ואמרי' מצרים הרחיב לו אבל שדות שבבקעה שהכל עומד לחרישה אימא דכולה זבין דבקעה בכלל שדה: **דלא הוה ליה למימצר.** לחוד דלא ידע מוכר היאך ימצא(ו) שדה אחת בתוך שדותיו והלכך מצרים הוא ולכתוב הוא לו שדה אחת בתוך שדותיו ומשם ולהלן מן המזרח ושדה שמעון מן המערב וכן לכל ד' רוחות אבל גבי בירה שעשויה בניין משונין זה מזה בין ברוחב בין באורך בין בגובה ועובי הכתלים והיה יכול למצור ולכתוב אומו בית שעשוי כן וכן ממזרח וכן לכל רוח ורוח ומדלא עשה כן איכא למימר דכולה זבין צריכא: **כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבוה.** דמשום דס"ל דאמרינן בעלמא מצרים הרחיב לו הלכך תקינו לכתוב כן דלא ליטעון מוכר מצרים הרחבתי ויפסיד לוקח: **ארעא דבי רבי חייא.** שקנה מרבי חייא. ארעא לשון יחיד אמר ליה ויטול הלוקח הפחותה שבשתיהן ויד בעל השטר על התחתונה. ומפרש גמרא וחזיל: **ואי א"ל.** מיניס לחבריה: **ארעתא.** מזבינגא לך: **בוסתני.** גנות: **ופרדסי.** כרמים: **זיהרא.** כל הקרקעות קרויין כן: ואי

עין משפט נר מצוה

ד א מי' פכ"ה מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף ג:
ה ב ג ד מי' שם פכ"ח הלכה ח סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ז:
ו ה ו מי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף כב:
ז ז מי' שם פכ"ד הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף כ:
ח ח ט מי' שם פכ"ח הל' כ טוש"ע שם סי' ריח סעיף כג:
ט י כ ל מי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף כד:

רבינו גרשום

דמצר לו מצרי אבראי. שאמר לו מצר פלוני רוח דרומי וכן לכל מצד ומצד והיצע הדר זה לפנים מן המצרים ותוצה לחדר מצר ליה מצריו וסד"א הואיל דחדץ לחדר מצד לו וקלט החדר עם הבית דמכר לו החדר נמי קמ"ל דלא מכר: כרב נחמן וכו' בבירה גדולה. פליטורין: אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים. שחרץ מן הבירה לא מצי למיטען ליה עם אותן המצרים דמצרת לי מכרת לי הכל. אפ"ה לא מכר לו אלא בית א' בלבד בבירה זה שמצר לו כן מבחרן מצרים הרחיב לו שלא היה יודע היאך לומר מפני שיש למוכר בחתום סביב לזה שמכר. ואיכא נמי אינשי דקרו לבירה כולה נמי בית. מהו דתימא כוליה [זבין ליה] קמ"ל דלא. מדהוה ליה למכתב. אי איתא דכולה מכר ליה הו"ל למכתב לא שיירית בזביני אלין קדמי בין המצרים כלום ולא כתב ליה ש"מ שיורי שייר לפניו ולא מכר לו אלא בית בלבד ומצרים הרחיב לו: מצרים החיצונים. שסביב לכל הבקעה לא מכר אלא שדה אחת בלבד: וצריכא לאשמעינן. בין גבי שדה בבקעה בין גבי בית בבירה גדולה: דאי אשמעינן בית. ה"א משה"ה שיורי שייר ולא מכר לו כי אם הבית לחוד משום דבית תשמיש לחוד ופלטין תשמיש לחוד ולא דמי האי תשמיש להאי תשמיש אבל גבי שדה ובקעה אימא דלא שייר כלום משום דכולה חדא תשמישתא הוא לוריעה: אימא. הואיל ומצר לו מצרים החיצונים דכולה בין הואיל דאיכא דקרו לבקעה נמי שדה קמ"ל דלא מדהוה ליה למכתב לא שיירת כתוך מצרים הללו לעצמי כלום ולא כתב ש"מ שיורי שייר: ואי אשמעינן שדה. ה"א משה"ה שייר דלא הוה ליה למוכר למימצר

מסורת הש"ס

ג) גי' רש"ל דאיכא, ב) [ע"ל בהה], ג) [בהב אלפס ובהרא"ש ליתא], ד) [ע"ל אחר ד"ה המוכר], ה) [ע"מ נו.], ו) [ומצר רש"ס].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא בי' ממשנה יתירה. וכעין זה בגדה דף נט ע"ב ובי' בתוס' שם דף יד ע"ב ד"ה ור"י: **שם** ד"ה **אלא** בו' ובשרוצים להשביר. להמיר כל"ל תשובות שבות יעקב חלק ג' סי' קפג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא שיירית בזביני אלין קדמי כלום: (ב) שם ולא מ"ל מרעתא מיעוט כל"ל ומיהא מתמא מתמה: (ג) שם אפי' בוסתני כל"ל ותיבת בי ממקם: (ד) רשב"ם ד"ה לא צריכא וכו' אלא כגון דמצר: (ה) תוס' ד"ה אלא וכו' וכשרוצין להזכיר בית:

מוסף רש"י

זיהרא. נחלה (לעיל נה:).

רבינו גרשום (המשך)

ליה דלא ידע היכי מצי מצר ליה שדה אחת בתוך שדותיו דיש לו שדות למוכר כל סביבותיו ומש"ה מצר לו מצרים החיצונים דלא אפשר ליה בלאו הכי דלא מינכר מלתא. אבל בית אימא דלא שייר לעצמו כלום היכא דמצר ליה מצרים החיצונים משום דאם איתא דשייר מצי למימצר ליה הכי בית בית זה שאני מוכר לך מצר מזרחי דרומי גיתי ומצר מערבי פרדסי או בית העצים או בית הבקר הואיל דלא דמיין תשמישייהו אהדדי מצי מצר ליה וזהואיל ולא מצר ליה כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב לא שיירית בין המצרים הללו לפני כלום ולא כתב ליה (קמ"ל) [ש"מ] דשיורי שייר: ארעתא דבי חייא. קרקע שקנה מן חייא: אמר רב אשי. ארעא חדא משמע דקאמר ליה ולא ארעתא דמשמע תרתי: ואי א"ל מזבינא לך כל ארעתא דאית לי. זבין ליה הכל שדן בני זריעה: לא מבוסתני. גינה של אילנות: ופרדיסי. גינת ירק: ואי א"ל דזהרא. מזבינא לך דמשמע כל נחלות שיש לי מכרנא לך אפי' בוסתני ופרדיסי דנחלות דינהו: בר מבתי ועבדי. דנכסים נינהו ועבדא כמקרקעי דמי:

ולי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי. אבל מטלטלי לא עד דא"ל כל נכסי: **מצר לו.** המוכר שדה לחבירו בשטר המכירה מצר מערבי ארוך מאה אמה ומצר מזרחי כנגדו קצר כ' אמה שלא הגיע אלא עד חצי השדה ומצר של צפון ודרום מימין ושמאל מן המזרח עד המערב כזה: **אלא כנגד הקצר.** כנגד מצר מזרחי יקנה[ב] דהיינו חצי השדה ומצר מערבי שהוא ארוך דמשום הכי הוצרך לכתוב בשטר:

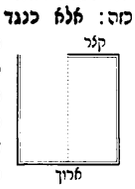

ויקנה כנגד רחב שור. כלומר הא איכא למימר דדוקא כתב לו מצר מערב ארוך ומצר מזרח קצר (ב) היינו כדי לקנות מצר מערב מאה אמה באורך המצר ומצר מזרח ממשיש אמה וה"ד כגון שיקנה כל השדה באלכסון כנגד רחבי השורות של מזרח ומערב כזה: **ומודה רב.** מקמי דאשתיק אבל בתר דאשתיק אודי בתרוייהו: **הילא**

דאיכא מצר רחובן ושמעון מזרח ומצר לוי ויהודה כנגדן במערב. ורוחב השדה ק' אמה והוי מצר לוי כנגד רחובן נ' אמה וכן מצר יהודה כנגד שמעון נ' אמה וכתב לו בשטר מצר רחובן ושמעון מן המזרח ומצר יהודה מן המערב דהיינו מצר מערבי (ג) קצת ולוי לא הזכיר הכא מודה רב דיקנה כנגד רחב שור תור דאי הוה בעי מוכר להקנות כנגד

הקצר הכי ה"ל למיכתב ושמעון(ד) כנגד (חצי) יהודה כלומר מצר מזרחי שהוא ארוך לא יקנה אלא יהודה כנגד שמעון דהיינו חצי השדה ומדלא כתב הכי ש"מ כנגד רחב שור קאמר ליה. אבל לעיל במילתיה דרב מיירי כגון רחובן ושמעון מצר מזרחי ויהודה מצר מערב כנגד שניהן וכתב לו יהודה מצר מערב ושמעון מצר מזרח דהיינו אחד ארוך ואחד קצר התם לא קנה אלא כנגד הקצר דבע"כ מצר מערב הרחיב לו שלא יכול לפרש ושמעון כנגד חצי יהודה כי הכא שאין כותבין חצי מצר והולרך לכתוב מצר שלם. גרסה דה"ג מדה"ל למיכתב רחובן כנגד לוי (ג) דמשמע שמצר לו מצר רחובן ושמעון ארוך ומצר לוי הוא הקצר אבל יהודה לא הזכיר ונראין כן הדברים להעמיד המסרון של מצר ביהודה לאחרון. ובפירושי ר' חננאל מרומא גרסינן מדה"ל למיכתב מצר לוי כנגד מצר רחובן וכיוצא בו מצר יהודה כנגד מצר שמעון ומשם יש ללמוד שכתוב בספרים שלהן מדהוה ליה למיכתב לוי כנגד רחובן ולא כתב כו' וכן עיקר: **מצר רחובן מזרח ומערב כו'.** המוכר שדה לחבירו ורוצה לכתוב מצריה ויש לשכנו רחובן ב' שדות אחת במזרח ואחת במערב ה) (ולשמעון שכנו שתי שדות אחת בצפון ואחת בדרום) לא יכתוב לו סתם שדה זו שתי מוכר לך הרי היא בתוך שדות רחובן ושמעון דאתי למיפלג ליה באלכסון כזה וגמלא שוטה אבל מצר רחובן ושמעון אבל כשכותב מצר רחובן רוחין תרתין ומצר שמעון רוחין תרתין הרי ארבע רוחות וכ"ש אם יכתוב לו בפירוש מצר רחובן מזרח ומערב מצר שמעון צפון ודרום

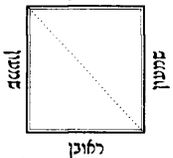

דשפיר דמי: סייס לו אם הקרנות. לשון סימן. שהיו שדות הרבה של בני אדם מקיפין אותו ולא כתב אלא ארבע שדות של ד' קרנות השדה אבל אריכה ורחבה לא מצר כלל מי אתמרינן אין דרך למכור קרנות השדה אלא כל השדה שבתוך הקרנות מכר לו דמש"ה סייס לו קרנותיו או דלמא לא מכר לו אלא אלא באלכסון מקרן לקרן שתי וערב כזה: **כמין גאם.** אות יוצית ודומה לכ"ף. כגון שמצר לו קרן דרומית מזרחית וקרן צפונית מערבית ונמצא שמצר תחלת כל רוח כזה. אם תמצא לומר גבי סייס לו את הקרנות דלא קנה אלא כנגד הקרנות היינו משום דהתם לא סייס את הרוחות אבל הכא שמצר תחלת כל הרוחות כמי שמצר את כולן דמי וקנה הכל או דלמא לא קנה אלא באלכסון כזה:

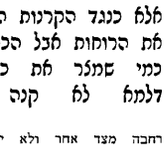

ואי א"ל נכסי אפילו בתים ועבדים. אבל מטלטלי לא ואע"ג דאמר בגמי שמת (לקמן דף קנ:) כל נכסי לפלוני גלימא איקרי נכסי לשון נכסי שאני דמשמע ריבוי יותר מנכסי דהכא אבל אין לחלק משום דהתם אמר כל נכסי דא"כ הו"ל לחלק התם כדמחלק התם בין מטלטלי לבל מטלטלי ועוד י"ל דהתם מיירי בנתנה דבעין יפה נותן והכא במכר: **מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר.** ומיירי שמצר לכל ד' רוחות כדפי' הקונט' דאי לא מצר אלא מזרח ומערב ולא מצר צפון ודרום א"כ היכי קאמר ליה רב אסי וניקני כנגד רחב שור תור אדרבה ה"ל למפרן דלא ליקני אלא חצי אחד במזרח וחצי אחד במערב דהא אית ליה לרב אסי לקמן במצר לו מצר ראשון ושני ושלישי ומצר רביעי לא מצר לו דלא קנה אלא חצי אחד על פני כולו ומה שהקשה רבינו יצחק לפירוש הקונטרס אי מאריבע רוחות מצר לו אמאי לא קנה אלא כנגד הקצר דאם כן אמאי מצר לו מצר רביעי לאו פירכא היא דמצינן למימר

א) ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר אמר רב ב) לא קנה אלא כנגד הקצר אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב ויקנה כנגד ראש תור שתיק רב ג) ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מחד גיסא ומצר לוי ויהודה מחד גיסא מדהוה ליה למכתב (ד) ליה דראובן כנגד לוי ודשמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה שמע מינה כנגד ראש תור הוא דאמר ליה ד) מצר ראובן מזרח ומערב ומצר שמעון צפון ודרום ה) צריך למכתב ליה מצר ראובן רוחין תרין ומצר שמעון רוחין תרין ו) איבעיא להו סיים לו את הקרנות מהו כמין ז) גאם מהו בסירוגין

מצריס הרמיז לו: **ומודה רב.** פי' בקונטרס קודם ששתק משמע דבשתק מודה להו אע"ג דלקמן (עמוד ב) שתק ח) (רבא) לתני אע"ג דלא הודה לו אלא שלא חש להשיבו הכא ליכא למימר הכי דרב כהנא ורב אסי הוו כמו תלמיד חבר לרב כדאמרי' (סנהדרין דף לו:) דלסברייה לא הוו צריכי וברוב מקומות רב מודה כששתק להם בפ"ק דב"ק (דף יא. ושם) גבי אין שמין לא לגנב ולא לגזלן דקאמרי' אדרבה מדאמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי ושתיק ש"מ שמין ולא אמר הא דשתיק משום דלא חש להשיב ובפ"ק דבילה (דף ו. ושם) גבי אפרוח שנולד ביו"ט דא"ל רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ושתיק רב אמר רב יוסף מאי טעמא שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לבלבים וכן באיזהו נשך (ב"מ דף סט:) גבי ספינה אמר רב אגרא ופגרא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מאי טעמא שתיק רב לא שמיע ליה הא דתניא כו' משמע בכל הנהו דלא מפני שלא חש להשיב שתק אלא מפני שהודה: **מדהוה** ליה למיכתב מצר שמעון כנגד יהודה. פירוש כנגד יהודה לבד ולא הו"ל למיכתב רחובן ומדכתב רחובן שמע מינה כנגד רחב שור קאמר ליה וגירסא זו איתה גרסה דלמה ליה למיגקט כה"ג דהשתא דלא לוי יהודה היה לו לדלג שהוא אחרון לכן גרים רשב"ם מדה"ל למיכתב רחובן כנגד לוי והשתא דלג יהודה ומ"מ קשיא לר"ת דהכי הוה ליה למימר מדלא הו"ל למיכתב שמעון וכתב שמע מינה כנגד רחב שור קאמר ליה וגרסה לר"ת כגירסא דרשב"ם ולא קאי אעיקר מילתיה דרב דקאמר לא קנה אלא כנגד הקצר דא"כ הו"ל למימר מדלא הו"ל למיכתב רחובן אלא קאי אדיוק דכי היכי דקאמר רב דלא קנה אלא כנגד הקצר ה"נ אם מצר מצר רחובן ושמעון מצד מזרח ומצר לוי חצי שדה מצד מערב ואצל לוי קרקע עולם דמודה רב דקנה כנגד הארוך כיון שלא מצא מה למצור ואהא קאמר דהיכא דמוצא למצור כגון לוי ויהודה מן המערב מודה רב דלא קנה כנגד הארוך אם דלג יהודה וגרסינן מדהו"ל למיכתב יהודה כנגד שמעון דאי גרסינן שמעון כנגד יהודה הלשון דחוק ופי' מגומגם דלא קאי אדברי רב אלא אדיוק ואין להקשות אמאי לא קאמר גמרא מודה רב אעיקר דבריו כדפירש הקונטרס ולימא מדלא הו"ל למיכתב כי שמע לא חשש הגמרא לפרש זה דפשיטא דלא אמר הכא דלא קנה אלא כנגד הקצר דודאי לא מצר לו מצר שמעון בתחם ולא הוצרך לפרש אלא אמאי לא קנה כנגד הארוך כיון שמצר לו מצר שמעון:

מצר ראובן לרוחין תרין. אע"פ שאם היה כותב לו קרקע שבין שדות רחובן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי (ד) שדה כזה דאם כן לא הוי בין שדות רחובן ושמעון ז) (בזוית) ומיהו ז) קאמר דקנה באלכסון מקרן לקרן דהוא בין שדות שמעון ורחובן בזוית: **כמין גאם.** פירש ר"י מזרח ודרוס דהיינו משתי רוחות וקשה לפירושו דאם כן אמאי צריך למיכתב לעיל מצר רחובן לרוחין תרין ומצר שמעון לרוחין תרין אי קני כמין גאם ופירוש הקונטרס נראה עיקר: איתמר

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדהוה ליה למכתב מצר דרחובן כנגד לוי (ודשמעון כנגד יהודה) תמ"ש. וי"ל גירסת התוס' היתה דשמעון כנגד יהודה וכס"ס היה נוכם במקומו דראובן כנגד לוי והמדפיס הכניס שתי הגירסות בפנים: (ב) רשב"ם ד"ה ויקנה כנגד וכו' מזרח קצר כדי כל"ל ואינה היינו נמתק: (ג) ד"ה היכא דאיכא כו' מדהוה ליה למכתב רחובן כנגד לוי כה:

(ד) תוס' ד"ה מצר וכו' חצי שדה כה:

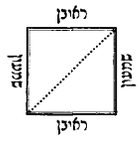

עין משפט נר מצוה

י' א מיי' פכ"ג מהל' מכירה הל' יח סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' ריח סעיף כד:

יא ב ג מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ריט סעיף ג:

יב ד ה מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ה:

יג ו מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו גרשום

מכר לו שדה ומצר לו מצר אחד ארוך. כגון מצר מזרחי ראובן על פני כל השדה שמכר לו ומצר אחר קצר כגון למערב השדה מצר שמעון ולא היה מגיע מיצרו אלא עד חצי השדה שמכר לו: אמר רב. הואיל וכן לא אזלינן בתר מצר הארוך אלא בתר מצר הקצר ולא קנה בשדה אלא כשיעור משך מצרו של שמעון כנגדו עד מצר ראובן: אמרו ליה רב הונא ורב אסי. אמאי אמרת דלא קנה אלא שוה בשוה כנגד הקצר של שמעון ליקני כנגד ראש תור. כלומר היכא דאין מגיע מצר שמעון אלא כנגד חצי של ראובן ימשך מסוף מצר שמעון אצל השדה באלכסון עד סוף מצר ראובן וכך יקנה והיינו כעין ראש תור שלמעלה מרוחב ומלמטה מקצר: ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון לצד מזרח השדה ומצר לוי ויהודה לצד מערב ואמר לו שדה זו שאני מוכר לך מצד מזרחי עומד ראובן ושמעון ומצד מערב ששמוך לדרום עומד מצר לוי ומצר יהודה לא מצר לו שסמוך לדלי היינו מצר לוי מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר מדהו"ל למכתב נמי ומצר שמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה אלא מצר ראובן ושמעון למזרח ומצר לוי למערב ולא כתב יהודה ש"מ דלא ניחא ליה דניקני ליה מסוף מצר לוי ועד יהודה אלא כעין ראש תור ולא יותר כמו שמצויירין. ואם אותה שדה שמכר לו היו לו לראובן משני צדיה בשדות כשיעור ארכה אחת במזרח ואחת במערב וכן לשמעון אחת לצפונה ואחת לדרומה צריך למכתב ליה המוכר מצר ראובן לרוחין תרין וכו' ואי כתב ליה הכי מקנה ליה כל השדה כולה מקצה לקצה לד' רוחותיה. אבל אי לא כתב ליה אלא מצר ראובן מזרח ומערב יש לומר שמא לצד מזרח קנה כולו ולצד מערב מעט וכן נמי מצד צפון קנה כולה ומצד דרום קצת מן דרום ח). ואיכא למימר דשייר בשדה מקצת: איבעיא להו סיים לו הקרנות שעל זוית אחד של שדה קרן של מצר ראובן ועל זוית אחר קרן של מצר שמעון ועל זוית שלישי קרן מצר לוי ועל זוית רביעי קרן מצר יהודה (כי האי גוונא) ולא מצר לו כל אורך השדה על פני כולה ולא כל הרוחב אלא הזויות מהו מי אמרי' האיל דמצר ד' קרנותיה כולה מכרה לו השדה על פני כולה או דלמא כיון דלא מצר לו כל ארכה וכל רחבה אלא הקרנות לא מכר לו אלא רצועות באלכסון ההולכות מקרן לקרן ב' רצועות ולא יותר (כי האי גוונא): כמין גמא מהו. שמצר לו מצרים שתים ראובן ארכה מצד אחד ושמעון רחבה מצד אחר ולא יותר מהו מי אמרי' נותנה לו בריבוע על פני כולה או דלמא כיון שלא מצר לו אלא ב' רוחות לא קנה אלא שתי רצועות כנגד המצר (הכי). מצר לו

ח) הגיורים עי' בסוף המסכתא

עין משפט נר מצוה

יד א מיי׳ פכ״ח מהל׳ מכירה הל׳ מז סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ ריט סעיף ד וש״ך דליינא):

טו ב ג ד ה ו מיי׳ שם הל׳ יט ומסמ שם טוש״ע שם סעיף ג:

טז ז מיי׳ שם הל׳ כג ומסמ שם טוש״ע ח״מ סי׳ ריח סעיף כא:

רבינו גרשום

בסירוגין מהו. כגון שהיו עומדין על המצרים ראובן ושמעון ולוי על רוח מזרחית יהודה יששכר זבולון על רוח דרומית ובנימין דן ונפתלי על רוח המערבית גד ואשר ויוסף על רוח צפונית ובין הני מצרים מכר לו שדה וכתב ליה מצר ראובן ולא כתב ליה מצר שמעון וכתב לו מצר לוי וכן לכל רוח דלג מצר האמצעי שלא כתב לו. מהו מי אמרי׳ הואיל דמצר לו מצר לכל רוח הכל מצר לו וקנה בריבוע כל השדה על פני כולה או לא קנה אלא כנגד המצר ד׳ שדות (כעין צורתו) דמאי דמצר ליה קנה ומאי דלא מצר ליה לא קנה תיקו: מצר לו מצר ראובן עד דרך שביל אחד שבמזרח ומצר שני שביל שני ומצר שלישי שביל שלישי ומצר רביעי לא כתב לו: אמר רב קנה הכל. השדה והמצר חרן ממצר רביעי משום דשייריה ולא כתבו: אלא חלם אחד על פני כל המצרים. משלש רוחות דמצר לו סמוך למצר: כרב דאמר. שייר המצר רביעי שלא קנה וקא מוסיף רב אסי מדשייר למצר שייר לכולה שדה חרן מחלם אחד שקנה. והני מילי דלא קנה מצר רביעי היכא דלא מובלע המצר בתוך השדה שהמצר עמוק ונמוך מן השדה או גבוה יותר מן השדה שנראה כמו שאינו מן השדה: אבל מובלע בשדה. דהמצר שוה עם השדה דמי כשדה עצמה ומכרו: וכי מבלע נמי לא אמרן דקני. דליכא עליה דההוא מצר ריכבא. שורה של דקלים. דלא כשדה אחרת דמי ולא הוי אריך כל כך דכמקום זרעת ט׳ קבין דהיינו שיעור שדה קטנה: אבל אי איכא כו׳ לא קנה. משום דכשדה אחרת דמיא: ואיכא דאמרי כו׳. ת״ל וכי לא מבלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא ואי נמי הוי כו׳ אבל ליכא עליה ריכבא ולא הוי ט׳ קבין קנה. דייקי׳ מהאי לישנא בתרא מכלל דכי מובלע אע״ג דאיכא עליה ריכבא והוי ט׳ קבין קני. ושמעינן מתרוייהו לישנא דבשדה לא שייר דבמצר לישנא פליגי ולא בשדה ושמעינן נמי מתרוייהו לישני דהיכא דמובלע וכי׳ קני. ושמעינן נמי מתרוייהו דהיכא דלא מובלע ואי איכא ריכבא אי הוי ט׳ קבין לא קני דכשדה בפני עצמה דמיא. אבל מובלע ואיכא עליה ריכבא איתמר להך גיסא לישנא קמא דלא קני דכשדה בפני עצמה דמיא ואיתמר להך גיסא לישנא בתרא דייקא מיניה דקנה. ולהיכא נמי דלא מבלע ולא איכא עליה ריכבא איתמר להך גיסא בלישנא קמא משמע דלא קנה ואיתמר להך גיסא לישנא בתרא משמע דקנה דלאו כשדה אחרת דמיא דהואיל דליכא עליה ריכבא דדיקלי: שורה דדייני. שאם יראו ב״ד שדעתו של מוכר קרובה ללוקח שהוא אוהבו או שקרובו ומוכר לו בעין יפה יתננה לחלקו של לוקח ואם לאו למוכר: אמר רבה. אם היה בין שני שותפין קרקע ואמר אחד לאינש דעלמא מזכינא לך פלגא דאית לי בארעא ומשמע דכל חלקו מקני ליה וקנה הלוקח ההוא פלגא

בסירוגין מהו [א]תיקו מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ומצר רביעי לא מצר לו אמר רב [ב]קנה הכל חוץ ממצר רביעי ושמואל אמר אפי׳ מצר רביעי [ג] ורב אסי אמר לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה סבר לה כרב דאמר שייר שייר ומדשייר במצר שייר נמי [ד] בבולהי אמר רבא הלכתא קנה הכל חוץ ממצר רביעי ולא אמרן אלא דלא מבלע אבל מבלע קנה וכי לא מבלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין [ג] קנה מכלל דכי מובלע אע״ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין [ד] קנה איכא דאמרי אמר רבא הלכתא קנה הכל ואפילו מצר רביעי ולא אמרן אלא דמבלע אבל לא מבלע לא קני וכי מבלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין לא קנה מכלל דכי לא מובלע אף על גב דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין לא קני [ה]שמעינן מתרוייהו לישני דרבא דבשדה לא שייר ולא מידי [ו]ושמעינן נמי דהיכא דמבלע וליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין קנה [ה]לא מבלע ואיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט׳ קבין לא קנה מבלע ואיכא עליה לא מבלע וליכא עליה אתמר לה להאי גיסא ואתמר לה להאי גיסא [ז]ישודא דדייני: אמר רבה [ח]פלגא דאית לי בארעא פלגא פלגא בארעא דאית לי ריבעא א״ל אביי מאי שנא הכי ומ״ש הכי אישתיק אמר אביי אנא סברי מדאישתיק קבולי קבלה ולא היא חזינא הנהו שטרי דנפקי מבי מר וכתיב בהו הכי פלגא דאית לי בארעא פלגא פלגא בארעא דאית לי ריבעא ואמר רבה מצר ארעא דמינה [ט] פלגא פלגא מצר ארעא דמינה פסיקא ט׳ קבין א״ל אביי מאי שנא הכי ומ״ש הכי אישתיק סבור מינה אידי ואידי פלגא ולא

אתמר להאי גיסא ואיתמר להאי גיסא שודא. אע״ג דבעלמא בכל דוכתי אמרינן המוליא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחזקת מריה בין היכא דמספקא בעובדא היכי דהה כגון לעיל (דף נב:) דאמר דליכא סהדי למר ואיכא סהדי למר היכא דקיימא לן קנה מלא בחלכסון היינו משום דדרך למכור תלם אחד בין ב׳ שדות אבל אין דרך למכור בסירוגין ורגלים לדבר דטורח היה לו לכתוב כולם ולגבם בסירוגין ליתן מצר בכל ד׳ רוחות או לומר ה״ג לא מכר אלא כנגד אותן של מצר ובחלכסון כזה:

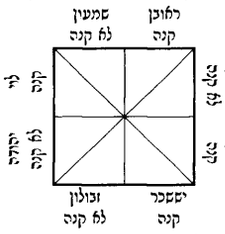

קנה הכל. כל מה שמובלע בתוך ג׳ המצרים: **חוץ ממצר ד׳.** התלם עצמו של מצר רביעי לא קנה דלהכי אהני מאי דלא כתב מצר רביעי: **אפילו מצר רביעי.** דהאי דלא כתביה משום דלא צריך: **תלם אחד על פני כולה.** אלא ג׳ המצרים כמין חי״ת: **סבר לה.** רב אסי כרב דאמר דהאי דלא כתביה משום דשיורי שייר לעצמו מן השדה ועדיפא דרב אסי מדרב דקסבר רב אסי מדשייריה למצר שייריה נמי לכולה שדה שכנגד המצר ומיהו אהני ג׳ מצרים שכתב לקנות פורתא דהיינו תלם אחד אצל המצרים: **ולא אמרן.** דלא קנה מצר רביעי אלא דלא מבלע בתוך שני המצרים שמכאן ומכאן אלא הולך על פני שניהם כזה:

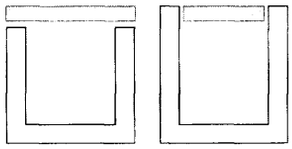

אבל מובלע. כזה קנה כל מה שם בתוך המצרים: הכי גרסינן **וכי לא מובלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעה קבין אף על גב דלא מובלע נמי קנה מכלל דכי מובלע אע״ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט׳ קבין קנה.** ואמאי דקאמר רבא בהדיא חוץ ממצר רביעי קאי ואוקמה בדלא מובלע וקמפרש וכי לא מובלע נמי דאמרן לא קנה לא אמרן אלא דאיכא עליה הרכבת דקליס הנטועים שם אי נמי דהוי הוה מצר תשעת קבין כשיעור שדה בפרק ראשון (לעיל דף יא.) דכיון דמשיב שייריה לעצמו וקדייק גמרא מכלל דברי דרבא אנו למדים מדאוקמיה דאיכא חוץ ממצר רביעי בתרתי לריעותא בדלא מובלע וכגון דאיכא עליה ריכבא דדיקלי מכלל דאי מובלע אע״ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלי קנה דליכא אלא חדא לריעותא: **איכא דאמרי כו׳ ואפי׳ מצר רביעי ולא אמרן אלא דמובלע אבל לא מובלע לא קני וכי מובלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא כו׳ אע״ג דמובלע נמי לא קנה מכלל דכי לא מובלע אע״ג דליכא עליה כו׳ לא קני** ה״ג לה. והכי פירושא מדאוקמה רבא להאי ואפי׳ מצר רביעי בתרתי לטיבותא בדמובלע וליכא עליה מכלל דאי לא מובלע אע״ג דליכא עליה כו׳ לא קנה משום דאיכא חדא לריעותא. וקפסיק גמרא ושמעינן מהני תרי לישני דרבא כו׳ דאע״ג דפליגי כדלקמן בהכי מיהא לא פליגי וכן הלכה דבארעא לא שייר אלא במצר רביעי דהיינו כרב דמובלע וליכא עליה קנה דאיכא תרתי לטיבותא והיכא דלא מובלע ואיכא עליה כו׳ לא קנה דאיכא תרתי לריעותא. מובלע ואיכא עליה א״ל לא מובלע וליכא עליה דהיינו חדא לטיבותא וחדא לריעותא אמרי לה בתרי לישני ואליבא דרבא לגישנא קמא קנה לגישנא בתרא לא קנה. וקפסיק גמרא שודא דדייני דהשלכת הדיינין מאחר דמספקא לן נעביד שודא הכל לפי הענין שיראו הדיינין ויכירו המוכר עינו יפה או רעה הכל לפי אומד דעתם. ומיהו בשאר מקומות דמספקא לן בתרי לישני הלכתא כמאן לא אמרינן שודא דדייני עד שיפרש כי הכא אלא המע״ה: **אמר רבה.** לאובן ושמעון שהיה להם שדה בשותפות ומכר לאובן את חלקו לאינש מעלמא וכתב לו כן פלגא דאית לי בארעא כלומר האי שם לי בשדה זו אני מוכר לך: **פלגא.** כלומר כל חלי השדה מכר ולא שייר לעצמו כלום. אבל אם כתב לו פלגא בארעא דאית לי אני מוכר לך: **ריבעא.** זכין ליה רביע השדה דהיינו חלי חלקו דהכי קאמר ליה האי אני מוכר לך מקרקע שלי נמלא מחלי השדה שם לו מכר האי דהיינו רביע כל השדה: **א״ל אביי מאי שנא הכי כו׳.** כי היכי דפלגא דאית לי בארעא פלגא הכי נמי פלגא בארעא דאית לי פלגא דהכי משמע פלגא אני מוכר לך בהך ארעא והאי דמסיים דאית לי אמאי דקאמר פלגא קאי כלומר לאותו חלי שם לי אמרתי לך למכור: **מבי מר.** רבה (ו). וכתיב הכי בהנהו שטרי מכירה פלגא דאית לי בארעא פלגא כו׳ כלומר לאותו שטר שהיה כתוב בראשו אין פלוני אמר לנו הוו (ז) עדים שאני מוכר לפלוני פלגא דאית לי בארעא היה מוכיח שפלגא היה מוכר לו שכך היה כתוב וקנה פלוני מן פלוני חלי השדה בכך וכך ממון ואותו שכתוב בו פלגא בארעא דאית לי היה מפרש בסוף השטר שהקנה לזה הלוקח רביע השדה: **מצר ארעא דמינה פלגא פלגא.** לאובן שהיה לו שדה ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב ומצד מזרח עכב לעצמו ולא פירש כמה מכר וכמה שייר לעצמו אלא כך כתב המצרים שדה פלוני שאני מוכר לפלוני מצד מערב לוי ומצד מזרח ארעא דמינה פלגא הקרקע עצמה שהיא שלי שחלוקה ממנה זו שמכרתי הוא מצר מזרחי שלה פלגא מכר לו דהא קאמר דמינה פלגא דמשמע חלוקה לאחלאין: **דמינה פסיקא.** משמע שדה הראויה לפסוק מקרקע אחרת דהיינו לכל הפחות תשעה קבין כדתנן בפ׳ ראשון (לעיל יא.) אין מולקין את המצר כו׳ ולא

מסורת הש״ס

ו) [קדושין עד. וש״נ], ז) ל״ל דמספקא ליה. רש״ל,

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה איתבר כו׳ היה נראה לחכמים דיחלוקו. עי׳ בכורות דף כח ע״ב תוס׳ ד״ה רביע:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אפי׳ מצר רביעי קנה וכ״ה אפי׳: (ב) שם שייר נמי בכולה שדה אמר רבא: (ג) שם ולא הי ע׳ קנין אע״ג דלא מבלע קנה מכלל דכי מובלע וכו׳: (ד) שם ומה ע׳ קנין נמי קנה: (ה) שם דמיה פליגא פלגא: (ו) רשב״ם ד״ה מני מר רבה הס״ד ואח״כ מה״ד ומתיב בהו בהנהו שטרי מכירה הכי הס״ד ואח״כ מה״ד פלגא וכו׳: (ז) בא״ד הוו עלי עדים: (ח) תוס׳ ד״ה איתמר וכו׳ דפליג משום דמספקא כל״ל ומיהא דהמע״ה נמתקי:

מוסף רש״י

שודא דדייני. לפי לאות עיני הדיינים יטילו הסוכה לו הזמות, שהא לשון הטלכה, כמו (שמות עו) ויהי בים דמתרגם שדא בימא (כתובות צד. ועי״ש פה. וקדושין עו.).

רבינו גרשום (המשך)

דאית ליה כולה. אבל אמר ליה כי האי לישנא פלגא בארעא דאית לי מזבינא לך משמע דמההיא פלגא דמגיע לחלקו מזבין ליה החצי והיינו ריבעא דכולה שדה קנה: א״ל אביי. מ״ש בהאי לישנא דקנה פלגא מ״ש באידך דלא קנה אלא ריבעא: דקבולי קבלה. דאידי ואידי פלגא: מבי מר. מבי רבה: אמר רבה. אם יש לבי שותפין קרקע וחלקוה ביניהן ואמר חד מן השותפין לאחר קרקע שלי אני מוכר לך ומצר לו ללוקח מצד אחד מצר ארעא דמינה פליגא כלומר חלק שותפי שחלק עמי הוא מצר אחד ודאי אמרי׳ דאית ליה פלגא ללוקח שכל חלקו מכר לו עד חלק שותפו: אבל אי אמר ליה בהאי לישנא קרקע שלי אני מוכר לך ומצר לו מצר אחד בהאי לישנא לרוח פלוני ארעא דמינה פסיקא לא קנה בה הלוקח אלא שדה של ט׳ קבין דאמרי דהכי אמר ליה המוכר ללוקח לרוח פלוני מצר ארעא דילי דמינה פסיקא ההוא שדה דזבינא לך כלומר שפסקתי מקרקע שלי שיעור שנחשב שדה ומכרתי לך והשאר שייריתי לי ולא קנה כל חלקו: א״ל אביי. מ״ש בהאי לישנא דקנה פלגא מ״ש בהאי לישנא דלא קנה אלא ט׳ קבין בלבד: כין מצר ארעא. דמינה פסיקא. הכל אחד: אי א״ל ואלין מצרנהא האחרים ופירשן למזרח מצר פלוני וכן כולם:

ולא את השדה עד שיהא בו ט' קבין לזה וט' קבין לזה. פסיקא משמע מחותך ממנה המועט מן המרובה: **אי אמר ליה ואלין מצרנהא.** מצר מזרח מרעא דמינה פלגא מצר מערב פלוגי וכן הולך וחוסב כל המצרים והלכך האי ואלין מצרנהא יתור לשון הוא לייפות כחו ולקמן בשמעתין נמי חזינא יתור לשון טובא לייפות כח וה"ק אכני לעיל [סב:] מאי שנא הכי ומאי שנא הכי הלא אין מילוק בין פלגא לפסיקא אלא זימנין אמרינן בתרוייהו פלגא בין פלגא בין פסיקא היכא דאמר ואלין מצרנהא וזימנין (ה) תשעה קבין היכא דלא אמר ואלין מצרנהא: **פשיטא.** שכיב מרע או כל המחלק נכסיו על פיו שאמר פלוני יחלוק בנכסי פלגא שקיל: **הנו חלק לפלוני בנכסי מהו.** מי אמרינן האי חלק לשון מלוקה הוא ופלגא קשקיל או חלק הראוי ליתן קאמר ובדעת ב"ד תלוי הדבר לשער בכמה הוי חלק ראוי ליתן. ואע"ג דתניא בתוספתא דהך בבא (פרק ז ה"ה) האומר תנו חלק לפלוני בנכסי ירש עם הבנים איכא למימר הכא מיירי כגון דלית ליה בני ואע"ג דאית ליה יורשין בעלמא לא יהב דעתיה ליורשין אחרים ואלק הראוי ליתן או חלי נכסין קאמר ת"ג הכא מיירי כגון דאמר תנו חלק לפלוני בני בנכסי והשאר נתונים לפלוני ת"ג איכא למימר דלא הוה שמיע להו הך ברייתא דאי הוה שמיע להו הוו מייתי לה בבית המדרש ואיכא למימר דבבן היא דפליגי עליה דסומכוס אי נמי שמיעא להו דלא הוה סבירא להו משום דפליג סומכוס עלה דבלקמן (ו) וקיימא לן כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין דסתם לן תנא כוותיה בפרק שור שנגח (ארבעה ובפרק שור שנגח) את הפרה (ב"ק דף מו.): **כבור.** של מים מכונסים. ואית דמוקמי לה בבור של יין ולא נהירא: **סומכוס אומר אין פחות מרביע.** סומכוס לטעמיה דאמר בפרק שור שנגח את הפרה חצי מזק לפרה ורביע לולד ומוקמינן לה בגמרא [שם] אליבא דסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין והכא מספקינן ליה אי פלגא קאמר או חלק בעלמא משהו קאמר כגון רביעית הלוג הלכך אין לו למקבל מתנה מן הבור פחות מרביע (ג) ושמא יותר משום דאילו הוה מספקא לן בהאי נותן אם נתן לו פלגא או לא כלום היה לו ליטול (ד) מחצית של פלגא דהיינו רביע הבור משום ממון המוטל בספק חולקין דהא פלגא נמי מוטלת בספק אם יהבה ליה או לא הלכך יטול חציה של פלגא דהיינו רביע וכ"ש השתא דמספקא לן אי יהיב פלגא או רביעית הלוג דלא יטול פחות מרביע. ורבינו (ו) חננאל פירש דאזדא סומכוס לטעמיה וכל הנך שיעורי דלקמן לחבית לקדירה לטפיח בקיאין היו בשיעורין הללו כמה צריך לכל אחד ופלגא (ד) דהוה שיעורא קמחייב סומכוס ליתן משום דממון המוטל בספק חולקין: **לחביה אין פחות משמונה.** כלומר אם אמר תנו חלק לפלוני בבור לחבית כדי למלאות חבית דהיינו להשקאת בהמותיו ולא להשקות שדותיו (ד): **אין פחות משמונה.** בבור משום דאלו הבור צריך לחבית וכי קאמר חלק דלמא פלגא דחבית קאמר דהיינו רביע הבור או משהו קאמר הלכך יש לו אלי רביע דהיינו אחד משמונה. ובשיטה זו יש לפרש כולם: **לקדירה.** תנו חלק לפלוני בבור לתקן מאכלו: **אין פחות מי"ב.** דהיינו רביע שיעור הראוי לקדירה משום דלמא פלגא קאמר וממון המוטל בספק חולקין: **לטפיח.** כלי קטן לשתות בו בני אדם והאי שיעורא זוטר מכולהו. והלכך גבי תנו חלק לפלוני בנכסי יטול רביע דדלמא פלגא קאמר או דלמא שוה פרוטה קאמר וממון המוטל בספק חולקין. ואית דמפרשי כל הנך שיעורי לפי אומד הדעת אין פחות מרביע דסתם נותן דעתו לרביע אין פחות משמונה דהכי הוי שיעור למלוי חבית להשקאת בהמות וכן כולם ולא נהירא לי: **כן לוי שמכר.** אורחא דמילתא נקט בדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך משום דלא מוזיל גביה משום האי תנאי מידי דזה נהנה וזה אינו חסר דבלאו הכי הוה יהיב האי לוקח להאי מעשר או לו או לאחר דהא אין לו בו אלא טובת הנאה והוא הדין לישראל המוכר שדהו לחבירו ואמר לו על מנת שהמעשר שלי הוא ליתנו לכל מי שאראה דהא השתא נמי יש לו בו טובת הנאה זו: **מעשר ראשון שלו.** וכדמפרש לקמן דכיון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם שיורי שייר מקום מעשר ראשון שלו ואפילו אם מכרה הלוקח לאחר דזכותו של לוי אינו יכול למכור לאחר והכי מוכח לקמן: **יתן לבניו אחריו.** אבל אם לא פירש כן אינו מוכיח בדבר זה זכותו לבניו דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן דשייר מקום מעשר די לנו אי אהני יתורא למאי שפירש דהיינו לעצמו: **אין לו עליו כלום.** דמשמכרה לאחר פקע ליה מקום המעשר ששייר לעצמו וכשחזר ונלקחה מה מכר לו ראשון נשני כל זכות שבאה לידו דכי היכי דההוא לוקח שני זכה אפילו במקום מעשר הוא הדין לזה הלוקח ראשון הנא מכחו: **אמאי.** מעשר ראשון שלו הא אין אדם מקנה כו' (כרבנן דר"מ) מעשר זה עדיין עתיד ליחרב התבואה שיצאה ממנו אף ליחרב השדה תחלה: **כיון דאמר ליה ע"מ כו'.** כלומר כיון דעל תנאי מכר רוצה הוא שיתקיים התנאי דאין אדם מתנה על חנם ולדעת כן מכר שיקנה המעשר והלכך שייר בידו קרקע הראוי ליגדל בה המעשר וכמי שאמר לו שדה שלי אני מוכר לך לאריסות ע"מ שתטול ט' חלקים ואני אטול חלק עשירי. ויש ספרים דגרסי' בהו בהדיא כיון דא"ל ע"מ שמעשר ראשון שלי כו' ואית דמפרשים דייתור לשון דע"מ קא דייק וכדאמרינן בעלמא (קדושין ח.) כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וא"א להעמיד שיטת שמועה זו כן ובפ' מי שמת (לקמן דף קמח.) אמרי' דאם מכר דקל ואמר לו חוץ מפירותיו דשייר מקום פירותיו וה"נ אם אמר חוץ מן המעשר שייר מקום מעשר הלכך לאו בלשון דע"מ תליא מילתא אלא כיון דמתני והתנאי אינו מועיל אלא ע"י שיור אמרינן דשייר מקום: **אמר ר"ל ואת אומרת.** ברייתא זו דאשמעינן דכל תנאי שאינו לא מעלה ולא מוריד אא"כ שייר אמרינן שיורי שייר מקום לעצמו פורתא מינה שמעינן דהמוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שהדיוטא העליונה שלי הדיוטא העליונה שלו הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן במתניתין [לעיל פא.] דאינו מכור עם הבית ותנאי זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר כדקתני במתניתין ולא את הגג כו' ולא היה צריך להתנות הלכך דיוטא העליונה שלו להולאת זיזין כנגד רשותו של לוקח כדמפרש ואזיל. והוא הדין אם אמר לו חוץ מדיוטא העליונה דשייר מקום בחצר להולאת זיזין ואליבא דרב זביד כדאמרינן בפרק מי שמת [לקמן קמח.]:

למאי

ולא היא דאמר רב יימר בר שלמיה אלדידי מפרשא לי מיניה דאביי בין מצר ארעא דמינה פלגא ובין מצר ארעא דמינה פסיקא אי א"ל אלין מצרנהא פלגא לא א"ל אלין מצרנהא תשעה קבין: פשיטא אמר יחלוק פלוני בנכסי פלגא תנו חלק לפלוני בנכסי מאי אמר רבינא בר קיסי תא שמע דתניא (ו) האומר תנו חלק לפלוני בבור סומכוס אומר אין פחות מרביע לחבית אין פחות משמונית לקדרה אין פחות מי"ב לטפיח אין פחות מששה עשר תנו רבנן בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניו ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך מכרה וחזר ולקחה אין לו עליו כלום אמאי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון דאמר ליה על מנת שמעשר ראשון שלי שיורי שייריה למקום מעשר (ז) אמר ריש לקיש זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו למאי

ואין נראה לר"י טעם זה דשמא לבניו שהן בעולם קאמר: **על מנת שדיוטא עליונה שלי כו'.** שאם רוצה להוציא זיזין מוציא פי' הקונטרס להוציא זיזין לחצר וקשה לר"ת הא לא איירי הכא במכירת החצר אלא במכירת בית והמוכר בית לא מכר חצר ומפרש ר"ת להוציא בה זיזין אם הוא בונה בנין בחצר ורוצה להניח על גבי דיוטא את הזיזין מניח אע"פ שמכניס את הכותל: שאם

אין פחות מרביע. דמספקא לן אי רוצה לומר מאי או כל שהוא ומ"מ ומה מתנה היא דכל שהוא וי"ל דנותן רביעית הלוג או יותר אבל הגמרא אינו חושש להזכיר זה פסק רבינו שמואל (ה) בשמעתין דכל דאליס גבר דהלכה כסומכוס ונראה דאין הלכה כסומכוס כמו שפירשתי בחזקת הבתים (לעיל דף לה. ד"ה ומאי): **על מנת שמעשר ראשון שלי כו'.** הכא לא הוי כמו כהן המסייע בבית הגרנות (קדושין ו:) דקאמר מקום המעשר שיורי שייר והוי מעשר שלו לגמרי אלא שמכר לו כח זה שיוכל לעשר על חלקו: **ואמאי והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.** [לא] הוה מאי לשנויי ר"מ היא דכי אמר ר"מ כגון פירות דקל דעבידי לאתו שהדקל בעולם והפירות גדלים מאליהן אבל הכא מי יימר דמרס וזרע ליה ואפילו מרס וזרע שמא לא מגדל התבואה כדאמרינן בפרק האומר בקדושין (דף סב:) אמר רבה לא אמר ר"א בן יעקב אלא בשתא שכבר גדלו הזרעים קצת אבל אגב שהן עדיין קטנים לא (ורבא) אמר אפי' באגב מ"מ תרוייהו מודו דהיכא דאין ניכרים כלל ולא יצאו חוץ לקרקע דלא קני ורבינו יצחק פירש דלא מצי מוקי לה כר' מאיר דאפילו ר"מ מודה דכל[ו] דבר שאינו בעולם דלא קנה כדאמרינן פרק קמא דגיטין (דף יג.) והכא קתני ואם אמר לי ולבניי מת נותן לבניו שהן בעולם קאמר: **על מנת שדיוטא עליונה שלי כו'.** שאם רוצה להוציא זיזין לחצר וקשה לר"ת הא לא מכר חצר ומפרש ר"ת להוציא בה זיזין אם הוא בונה בנין בחצר ורוצה להניח על גבי דיוטא את הזיזין מניח אע"פ שמכניס את הכותל: שאם

נגמרא [שם] אליבא דסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין והכא מספקינן ליה אי פלגא קאמר או חלק בעלמא משהו קאמר כגון רביעית הלוג הלכך אין לו למקבל מתנה מן הבור פחות מרביע (ג) ושמא יותר משום דאילו הוה מספקא לן בהאי נותן אם נתן לו פלגא או לא כלום היה לו ליטול (ג) מחצית של פלגא דהיינו רביע הבור משום ממון המוטל בספק חולקין דהא פלגא נמי מוטלת בספק אם יהבה ליה או לא הלכך יטול חציה של פלגא דהיינו רביע הבור וכ"ש השתא דמספקא לן אי יהיב פלגא או רביעית הלוג דלא יטול פחות מרביע. ורבינו (ו) חננאל פירש דאזדא סומכוס לטעמיה וכל הנך שיעורי דלקמן לחבית לקדירה לטפיח בקיאין היו בשיעורין הללו כמה צריך לכל אחד ופלגא (ד) דהוה שיעורא קמחייב סומכוס ליתן משום דממון המוטל בספק חולקין: **לחביה אין פחות משמונה.** כלומר אם אמר תנו חלק לפלוני בבור לחבית כדי למלאות חבית דהיינו להשקאת בהמותיו ולא להשקות שדותיו (ד): **אין פחות משמונה.** בבור משום דאלו הבור צריך לחבית וכי קאמר חלק דלמא פלגא דחבית קאמר דהיינו רביע הבור או משהו קאמר הלכך יש לו אלי רביע דהיינו אחד משמונה. ובשיטה זו יש לפרש כולם: **לקדירה.** תנו חלק לפלוני בבור לתקן מאכלו: **אין פחות מי"ב.** דהיינו רביע שיעור הראוי לקדירה משום דלמא פלגא קאמר וממון המוטל בספק חולקין: **לטפיח.** כלי קטן לשתות בו בני אדם והאי שיעורא זוטר מכולהו. והלכך גבי תנו חלק לפלוני בנכסי יטול רביע דדלמא פלגא קאמר או דלמא שוה פרוטה קאמר וממון המוטל בספק חולקין. ואית דמפרשי כל הנך שיעורי לפי אומד הדעת אין פחות מרביע דסתם נותן דעתו לרביע אין פחות משמונה דהכי הוי שיעור למלוי חבית להשקאת בהמות וכן כולם ולא נהירא לי: **כן לוי שמכר.** אורחא דמילתא נקט בדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך משום דלא מוזיל גביה משום האי תנאי מידי דזה נהנה וזה אינו חסר דבלאו הכי הוה יהיב האי לוקח להאי מעשר או לו או לאחר דהא אין לו בו אלא טובת הנאה והוא הדין לישראל המוכר שדהו לחבירו ואמר לו על מנת שהמעשר שלי הוא ליתנו לכל מי שאראה דהא השתא נמי יש לו בו טובת הנאה זו: **מעשר ראשון שלו.** וכדמפרש לקמן דכיון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם שיורי שייר מקום מעשר ראשון שלו ואפילו אם מכרה הלוקח לאחר דזכותו של לוי אינו יכול למכור לאחר והכי מוכח לקמן: **יתן לבניו אחריו.** אבל אם לא פירש כן אינו מוכיח בדבר זה זכותו לבניו דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן דשייר מקום מעשר די לנו אי אהני יתורא למאי שפירש דהיינו לעצמו: **אין לו עליו כלום.** דמשמכרה לאחר פקע ליה מקום המעשר ששייר לעצמו וכשחזר ונלקחה מה מכר לו ראשון נשני כל זכות שבאה לידו דכי היכי דההוא לוקח שני זכה אפילו במקום מעשר הוא הדין לזה הלוקח ראשון הנא מכחו: **אמאי.** מעשר ראשון שלו הא אין אדם מקנה כו' (כרבנן דר"מ) מעשר זה עדיין עתיד ליחרב התבואה שיצאה ממנו אף ליחרב השדה תחלה: **כיון דאמר ליה ע"מ כו'.** כלומר כיון דעל תנאי מכר רוצה הוא שיתקיים התנאי דאין אדם מתנה על חנם ולדעת כן מכר שיקנה המעשר והלכך שייר בידו קרקע הראוי ליגדל בה המעשר וכמי שאמר לו שדה שלי אני מוכר לך לאריסות ע"מ שתטול ט' חלקים ואני אטול חלק עשירי. ויש ספרים דגרסי' בהו בהדיא כיון דא"ל ע"מ שמעשר ראשון שלי כו' ואית דמפרשים דייתור לשון דע"מ קא דייק וכדאמרינן בעלמא (קדושין ח.) כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וא"א להעמיד שיטת שמועה זו כן ובפ' מי שמת (לקמן דף קמח.) אמרי' דאם מכר דקל ואמר לו חוץ מפירותיו דשייר מקום פירותיו וה"נ אם אמר חוץ מן המעשר שייר מקום מעשר הלכך לאו בלשון דע"מ תליא מילתא אלא כיון דמתני והתנאי אינו מועיל אלא ע"י שיור אמרינן דשייר מקום: **אמר ר"ל ואת אומרת.** ברייתא זו דאשמעינן דכל תנאי שאינו לא מעלה ולא מוריד אא"כ שייר אמרינן שיורי שייר מקום לעצמו פורתא מינה שמעינן דהמוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שהדיוטא העליונה שלי הדיוטא העליונה שלו הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן במתניתין [לעיל פא.] דאינו מכור עם הבית ותנאי זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר כדקתני במתניתין ולא את הגג כו' ולא היה צריך להתנות הלכך דיוטא העליונה שלו להולאת זיזין כנגד רשותו של לוקח כדמפרש ואזיל. והוא הדין אם אמר לו חוץ מדיוטא העליונה דשייר מקום בחצר להולאת זיזין ואליבא דרב זביד כדאמרינן בפרק מי שמת [לקמן קמח.]:

למאי

ה) עי' בערוך ערך בור פירוש נכון ומרווח על בריתא זו].
ב) לקמן [סד.] קמת. ג) בשל"ל וגם רבינו. רש"ש. ד) בשל"ל וריבעא. רש"ש. ה) [שם איתא רב יוסף]. ו) בדפו"ר איתא: כל דבר. וי"ל מבר גורס: דלבל דבר. והמהרש"א גורס: דלדבר שאינו.

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה תנו חלק כו' וקי"ל בסומכוס דסתם לן תנא. משמע דהתוספתא כרבנן דסומכוס ומתוה לי הא מדרבה לרבנן דסומכוס לא יתן לו כלל רק המועט דהמע"ה ואפילו דהתוספתא ס"ל דחלק היא שיעור בא' מסגנים וסומכוס פליג בזה ל"כ מאי לאיים מהרי"ל דב"ק דקי"ל כסומכוס בזה הא פלוגתייהו דהכא בענין אחר וצ"ע:

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה לא אמר וכו' וזימנין אמרי' תשעה קבין. (ו) ד"ה סומכוס וכו' פחות מרביע ומשהו יותר משום דאילו הוה וכו': (ג) בא"ד היה לו ליטול חציה של פלגא וכו' משום דממון: (ד) ד"ה לחבית וד"ה אין הל"ש: (ה) תוס' ד"ה אין וכו' רבינו שמואל דהלכה כסומכוס וכו' בחזקת הבתים בשמעתין דכל דאליס גבר הש"ד:

מוסף רש"י

דיוטא. היא העליה העליונה שעל גג הבית (לקמן קמח.).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' כג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רטו סעיף ו:
יח ב ג מיי' פי"ח מהל' זכייה ומתנה הל' ז ופי' בהגאות וכמ"מ סמג עשין סס טוש"ע מ"מ סי' רנג סעיף כד:
יט ד מיי' סס הל' ח טוש"ע סס סעיף כה:
כ ה מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה יט:
כא ו מיי' פכ"ב מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רט סעיף ד:
כב ז מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה יט:
כג ח מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' טז סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' ריד סעיף ח:

רבינו גרשום

בין א"ל מצר ארעא דמינה פסיקא ובין א"ל מצר ארעא דמינה פלגא. משמע חד לישנא וקנה כל חלקו הואיל וייחד לו מצרים אבל להיכא דלא פירש לו מצרנים בין אמר ליה ארעא דמינה פלגא ובין אמר ליה ארעא דמינה פסיקא הואיל ולא פירש לן שאר מצרנים לא קנה אלא ט' קבין שיעור שדה לחוד דאידי ואידי חדא לישנא הוא: הא פשיטא ל"ל. אם אמר חד שכיב מרע יחלוק פלוני בנכסי דראי פלגא יהבי' ליה. אבל אי אמר בהאי לישנא תנו חלק לפלוני בנכסי מהו. כמה יהבי' ליה: ת"ש האומר תנו חלק לפלוני בבור. באריתא דדלאי שלו: אין נותנין לו פחות מרביע שבו. משום דלהשקות שדותיו קאמר ליה הכי ושיערו חכמים דברביע די לו. הכי נמי בכולה נכסי יהבי' ליה ורביע כי אמר תנו חלק בנכסי. ואם אמר סתם תנו חלק לפלוני בבור בחבית אין לו בה פחות מח' בו. שכך היו רגילין שממלאין חביותיהן מים להסתפק ממנה כל השנה לצורך רחיצת בגדים וכלים: ואם אמר תנו לו בו לקדירה. לספוק מאכלו: לטפיח. כגון כלי חרס כמו כריא (ו) דפתיא שדולין בו מים לשתות לצורך שתיה: על מנת. שמעשר ראשון של שדה זו שלי והא שלא תתנו ללוי אחר: ואם אמר מעשר ראשון לי ולבני. אחרי: אין לו עליו כלום. משום דהתנה עמו כל זמן ששדה זו בידך שלא תוציאנה מתחת ידך אבל אם מכרה אע"ג דחזר ולקחה אין לו עליו כלום. אבל היכא דאמר סתם על מנת שמעשר אני נוטל. אע"ג דמכרה הואיל וחזר ולקחה שלו הוא. והיאך יכול להתנות על מעשר והלא דבר שלא בא לעולם הוא: מקום גדילת המעשר שיורי שייר לפניו. דהשתא לא מקני ליה דבר שלא בא לעולם דהא כבר בא דהמקום של מעשר שייר לעצמו שלא מכרו. ואי בעית אימא דקתני דהיכא דאמר ע"מ לטפויא מלתא היא כגון הכא לענין מעשר דבלאו ע"מ לית ליה ללוקח מעשר כלום אלא טובת הנאה אקנייה ליה המוכר מהני ע"מ דאינו ראשי ליתנו לאחר אלא לו: זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שדיוטא העליונה. היינו עלייה שעל גבי הבית:

ו) עי' בערוך ערך כר ל